

LITERATURA

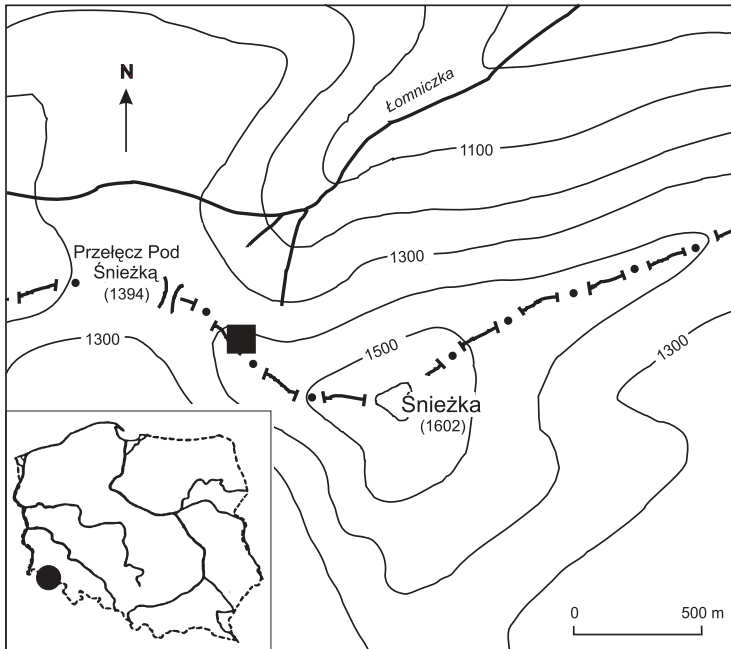
- JALAS J. & SUOMINEN J. (red.) 1991. Atlas Florae Europaeae. Distribution of vascular plants in Europe. **9**. *Paeniaceae* to *Capparaceae*. ss. 110. Helsinki University Printing House, Helsinki.
- KOBENDZA R. 1929. Bielany pod względem botanicznym. – Rocz. Nauk. Roln. Leśn. **22**: 299–342.
- SOLIŃSKA-GÓRNICKA B. & SYMONIDES E. 1991. Rzadkie i ginące gatunki roślin naczyniowych w rezerwacie Las Bielański w Warszawie. – Prądnik Pr. Muz. Szafera **3**: 103–114.
- SOLIŃSKA-GÓRNICKA B., NAMURA-OCHALSKA A. & SYMONIDES E. 1997. Long-term dynamics of a relict ancient forest in an urban area. – *Fragm. Flor. Geobot.* **42**(2): 423–474.
- SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B. 1987. Flora miasta Warszawy i jej przemiany w ciągu XIX i XX wieku. **1**. ss. 242. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” – *Wiad. Bot.* **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. ss. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- PAWEŁ PAWLIKOWSKI, *Zakład Botaniki Środowiskowej, Instytut Botaniki, Uniwersytet Warszawski, Al. Ujazdowskie 4, PL-00-478 Warszawa, Polska; e-mail: p.pawlikowski@uw.edu.pl*

Przyjęto do druku: 30.10.2003 r.

Scapania parvifolia (Marchantiopsida, Scapaniaceae) – nowy gatunek wątrobowca dla flory Karkonoszy

We wrześniu 2002 r., podczas sesji terenowej odbytej w ramach Warsztatów Briologicznych zorganizowanych przez Sekcję Briologiczną Polskiego Towarzystwa Botanicznego, odkryto nowy dla Karkonoszy gatunek – *Scapania parvifolia* Warnst. Stanowisko tego wątrobowca znajduje się na północno-zachodnim zboczu Śnieżki nad Przełęczą Pod Śnieżką, na wysokości 1405 m n.p.m. (Ryc. 1). Skapanka drobnolistna rośnie tu na humusowej, erodowanej glebie, niedaleko Drogi Jubileuszowej. Okazy zielnikowe znajdują się w zielniku własnym autora.

Scapania parvifolia (skapanka drobnolistna) jest wybitnie wysokogórskim gatunkiem, który na terenie Polski dość często rośnie jedynie w piętrze subalpejskim i alpejskim Tatr (SZWEYKOWSKI 1960 i obserwacje własne autora). Wątrobowiec ten notowany był ponadto na szczycie Pilska (1540 m n.p.m.) w Beskidzie Żywiecko-Orawskim (KLAMA 1996) oraz w Beskidzie Sądeckim na trzech stanowiskach położonych w pasie 800–900 m n.p.m. (MAMCZARZ 1977). Z uwagi na wysokogórski charakter tego gatunku, stanowiska zlokalizowane w niższych położeniach górskich wymagają jednak sprawdzenia. Ostatnio skapanka drobnolistna została znaleziona na kilku stanowiskach w piętrze subalpejskim Babiej Góry (SZWEYKOWSKI i in., w przygotowaniu).

Ryc. 1. Stanowisko *Scapania parvifolia* Warnst. w Karkonoszach: ■

Fig. 1. Locality of *Scapania parvifolia* Warnst. in Karkonosze Mts (SW Poland): ■

Stanowisko w Karkonoszach jest ważne z biogeograficznego punktu widzenia. Okazuje się bowiem, że badany gatunek rośnie powyżej górnej granicy lasu we wszystkich najwyższych pasmach górskich Polski (Tatry, Beskid Żywiecki i Karkonosze). Ponadto w piętrze subalpejskim Bieszczadów notowano blisko spokrewnioną *Scapania scandica* (Arnell & H. Buch) Macvicar (SZWEYKOWSKI & BUCZKOWSKA 1996).

Scapania parvifolia jest rzadkim w Europie gatunkiem o arktyczno-alpejskim typie zasięgu i występuje na pojedynczych stanowiskach w Austrii, Bułgarii, Czechach, na Słowacji i Węgrzech, we Francji, w Niemczech, Finlandii, Islandii, Szwecji, Norwegii (w tym na Spitsbergenie), na Wyspach Brytyjskich oraz w północnym i bałtyckim regionie europejskiej części Rosji (DUELL 1983). Ze względu na rzadkość występowania tego interesującego gatunku, został on umieszczony na czerwonej liście zagrożonych mszaków Europy z kategorią zagrożenia "T" (SCHUMACKER & MARTINY 1995).

Status taksonomiczny *Scapania parvifolia* nie jest ostatecznie ustalony. Według niektórych rosyjskich hepatikologów, *S. parvifolia* traktowana jest jako jedna z form *S. scandica* (Arnell & H. Buch) Macvicar (SCHIAKOV 1981; POTEMKIN 1993a, b, 1999; KONSTANTINOWA & VASILJEV 1994). Również GROLLE i LONG (2000) w ostatnim wydaniu listy wątrobowców europejskich włączają *Scapania parvifolia* do *S. scandica*.

Podziękowania. Panom prof. drowi Jerzemu Szweykowskiemu i prof. dr Jiří'emu Váňi dziękuję za potwierdzenie oznaczenia okazów *Scapania parvifolia*.

Summary. *Scapania parvifolia* (Marchantiopsida, Scapaniaceae) – a new liverwort of the flora of Karkonosze Mts. In 2002 a new locality of *Scapania parvifolia* Warnst., very rare montane liverwort, was found in the Karkonosze Mts (SW Poland). *S. parvifolia* grows on eroded soil on NW slope of Śnieżka Mt. (1405 m a.s.l.).

LITERATURA

- GROLLE R. & LONG D. 2000. An annotated check-list of the *Hepaticae* and *Anthocerotae* of Europe and Macaronesia. – Journ. Bryol. **22**: 103–140.
- KLAMA H. 1996. Wątrobowce (*Hepaticae*) Beskidu Żywiecko-Orawskiego (Karpaty Zachodnie). – Monogr. Bot. **79**: 1–144.
- KONSTANTINOWA N. A. & VASILJEV A. N. 1994. On the Hepatic Flora of Sayan Mountains (south Siberia). – Arctoa **3**: 123–132.
- MAMCZARZ H. 1977. Brioflora i zbiorowiska mszaków Beskidu Sądeckiego. Cz. I. Brioflora Beskidu Sądeckiego. – Monogr. Bot. **54**: 1–158.
- POTEMKIN A. D. 1993a. De taxonomia intraspecifica, multiplicatione ac synonymia *Scapaniae scandicae* (H. Arn. & Buch) Macv. secus materies e Peninsula Yamal notula. – Systematicae Plantarum non Vascularium **29**: 153–157.
- POTEMKIN A. D. 1993b. The *Hepaticae* of the Yamal Peninsula, West Siberian Arctic. – Arctoa **2**: 57–101.
- POTEMKIN A. D. 1999. An analysis of the practical taxonomy of some critical northern species of *Scapania* (*Scapaniaceae*, *Hepaticae*). – Bryologist **102**: 32–38.
- SCHLJAKOV R. N. 1981. Notulae nomenclatoricae de taxis nonnullis Hepaticarum. – Nov. Sist. Nizshih Rastenij **18**: 212–221.
- SCHUMACKER R. & MARTINY T. 1995. Threatened bryophytes in Europe including Macaronesia. – W: Red data book of European bryophytes, ss. 29–193. European Committee for the Conservation of Bryophytes, Trondheim.
- SZWEYKOWSKI J. 1960. Materiały do flory wątrobowców Tatr. – Pozn. Tow. Przyj. Nauk, Pr. Komis. Biol. **21**(3): 1–92.
- SZWEYKOWSKI J. & BUCZKOWSKA K. 1996. Liverworts of the Bieszczady Zachodnie Range (Polish Eastern Carpathians) – a vanishing relict boreal flora. – Fragm. Flor. Geobot. **41**(2): 865–934.
- SZWEYKOWSKI J., KLAMA H., BUCZKOWSKA K. & BĄCZKIEWICZ A. (w przygotowaniu). *Lophozia latifolia* Schuster found in Babia Góra Mt. (Western Carpathians), with report on some new stations of rare or otherwise interesting liverworts in this territory.

HENRYK KLAMA, *Instytut Ochrony i Inżynierii Środowiska, Akademia Techniczno-Humanistyczna, ul. Willowa 2, PL-43-309 Bielsko-Biała, Polska, e-mail: hklama@ath.bielsko.pl*

Przyjęto do druku: 18.11.2003 r.